

DANION VASILE
POSTUL ȘI
RELAȚIILE
CONJUGALE
Repere
Poticniri
Pogorăminte

Preluarea textului (fie în formă tipărită – în ziare,reviste, foi parohiale – sau în formă electronică, pe blog-uri sau site-uri) este liberă, cu menționarea exactăa sursei citate. Pentru varianta în formă electronică se va prelua textul postat pe www.areopag.ro.

© Pentru prezenta ediție, Editura Areopag

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a
României**

VASILE, DANION

**Epistola poștică la paterul gorașilor, Danion Vasile. –
București : Areopag, 2024**

ISBN 978-606-9678-47-3

Danion Vasile

**POSTUL ȘI
RELAȚIILE
CONJUGALE**

Repere. Poticniri. Pogorăminte

Editura Areopag
București, 2024

Despre educația în dragoste

Cuvânt înainte

Pr.Prof.Dr.DocentMihaiValică

A scrie o carte cu tema *Postul și relațiile conjugale* pare un act de curaj și de asumare a unor eventuale controverse sau reacții nepotrivite, venite din partea celor ce consideră că acest subiect pare necuivinciosșicănuartrebuiepusîndiscuție.Însă,considercă scopulnuestenecuviincios,cifoartepotrivitpentru viațadefamilieaunorcreștiniatențilanuanțeșila înaintarea în duhovnicie.

Aceastăcartearputeasă-iajuteîntr-unmod inteligentcuanumiteinformațiiifolositoarepecarele conține,darșicuuneleclarificăridestuldeimportante ce au fost făcute privind darul lui Dumnezeu – dragostea, rădăcina nașterii noastre.

Desigurcăaceastăcartenuareintențiasăfieun textdogmaticsauunîndreptarpastoral,caresădea răspunsuri finale la problemele familiei creștine contemporane,cicarteacuprindedoarcâtevaobservații pertinente.

Niciun scriitor nu scrie pentru că a găsit un răspuns la o problemă; scriitorul sau artistul nu oferă răspunsuri, ci creează trăind ceea ce încearcă să lucreze în ei, ca un proces continuu de căutare, în cazul de față, în ceea ce privește sintagma: educația în dragoste sau dragostea în educație!?

Viața conjugală între creșteți și vă înmulțiți (Facere 1, 28) și sfatul paulin de abținere „cu termen redus”: *să nu vă lipsiți unul de altul, decât cu bună învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea, și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana, din pricina neînfrânării voastre. Și aceasta o spun ca un sfat, nu ca o poruncă* (1 Corinteni 7, 5-6) este tema de pe care o supune atenției noastre scriitorul, eseistul și teologul Danion Vasile.

Sfântul Clement al Alexandriei numește familia „Casa lui Dumnezeu”, cu referire la cuvintele Mântuitorului: *unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20). Apoi se întreabă: „oare nu sunt bărbatul și femeia uniți de Dumnezeu?” (vezi Stromate 3, 10, 68). Astfel, *celula familială, ca Sfântă Taină, se constituie într-o mică împărăție a cerurilor, anticipând profetic marea Împărăție a iubirii lui Dumnezeu* (idem, 3, 12, 84).

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, la nunta din Cana Galileii, unde săvârșește prima minune, la intervenția mamei Sale, înalță starea căsătoriei *în Hristos și în Biserica Sa*, la demnitatea de Taină Sfântă, comparând-o cu cea mai puternică legătură mistică, cea dintre Hristos și Biserică (Efeseni 5, 23). Așadar unde sunt doi sau trei în iubire este prezent Hristos, or „acolo unde este Hristos este și Biserica Sa”, spune Sfântul Ignatie al Antiohiei. Drept urmare, natura familiei creștine este una eclezială, motiv pentru care Sfântul Apostol Pavel o numește „Biserica din casă” (Romani 16, 5; 1 Corinteni 16, 19), iar Sfântul Ioan Gură de Aur o numește „Biserica mică”, unde *femeia slujește la altarul casei ca o icoană tainică a Bisericii* (P.G. 62, 387).

În relația de iubire a soțului și a soției ca Taină a Bisericii, iubirea trupească a soților este pasiunea pentru cineva și nu pentru ceva, dorirea celui alt ca persoană și nu ca obiect de satisfacție carnală. Dacă familia nu-și însușește baza spirituală a unirii conjugale, ca fundament eclezial, deci, ca simbol mistic al unirii lui Hristos cu Biserica Sa, atunci puritanismul și cuvișia fals înțeleasă vor înlocui nevoia de dragoste, într-o frică de dragoste și într-o învinuire reciprocă a soților, dusă ca o „mare vină morală” până la scaunul duhovnicului.

Biserica a rezistat în istoria sa dualismului elenistic, gnosticismului, marcianismului puritan, care contesta Vechiul Testament, maniheismului blasfemiator, care considera materia necurată, montanismului ascetic straniu, precum și derapajelor morale ale lui Origen, care s-a castrat, pentru care a fost condamnat de Biserică, și derapajelor teologice ale lui Tertulian, care considera dragostea păcătoasă chiar și în căsătorie, sau ideilor fixe ale lui Augustin, care considera dragostea ca fiind lascivitate, crezând că poate fi acceptată în cadrul căsătoriei numai pentru nașterea de prunci.

Tradiția civilizației elenistice susținea că materia este rea, iluzorie și numai spiritul sau netrupescul este bun. La Mântuitorul Iisus Hristos nu găsim nici un element care să facă aluzie că există vreun conflict între spirit și materie, ba dimpotrivă, prin Întrupare Hristos și-a asumat materia, care *suspina și avea dureri întrucât a fost supusă deșertăciunii* (Romani 8, 20-22).

Or, Biserica în lupta sa împotriva dualismului gnostic a ținut cont doar de ce spune însuși Hristos, privitor la relațiile dintre bărbat și femeie: *N-ați citit*

că *Cel ce i-a făcut de la început i-a făcut bărbat și femeie? Și a zis: Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup. Așa încât nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă* (Matei 19, 4-6). Biserica a reușit să salveze, în esență, orientarea ei nedualistă, rămânând totuși res-tantă, în parte, în ceea ce privește împreunarea erotică (erosul).

Sfântul Apostol Pavel recomandă căsătoria nu exclusiv pentru naștere de prunci, ci și din pricina neînfrânării omului: *dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Fiindcă mai bine este să se căsătorească, decât să ardă* (1 Corinteni 7, 9). Deci, căsătoria are și rolul de prevenție morală, după rânduiala pusă de Dumnezeu, atât în perioada postului cât și în afara lui (1 Corinteni 7, 2-5).

Recomandările Sfântului Apostol Pavel despre necăsătorie, cu toate nuanțele pe care le sugerează, „au creat probleme în Biserică, pentru că au umbrat caracterul nedualist inițial al învățaturii creștine, dându-i o culoare dualistă de-a lungul veacurilor”, spune Părintele Filothei Faros (*Firea dragostei*, Ed. Egumenița, 2005, pp. 278-279).

Din păcate termenii paulini „duh” și „trup” vor fi interpretați dualist de gnostici (Marcion). Astfel „fecioria fizică va fi considerată tot mai mult o virtute superioară, căsătoria rămânând ceva pentru cei slabi (...), pentru că erosul era asimilat unui rău necesar, în vederea perpetuării speciei, care, însă, ar fi trebuit evitat de cei tari duhovnicește” (Părintele Filothei Faros, *Firea dragostei*, Ed. Egumenița, 2005, p. 280). Această mentalitate o găsim foarte răspândită mai ales în rândul monahilor, care își fac, și în zilele noastre „o

republică” separatistă și elitistă cu pretenții de „purtătoare de cuvânt eclezial” și de conducere unică a Bisericii, la nivel înalt, uneori chiar agresivă. Pietatea dualistă neoplatonică a acestor închipuiți *a zdruncinat atât de mult teologia noastră tradițională, încât a ajuns să se prezinte ca o culme a spiritualității ortodoxe* (Idem, p. 300). Cei ce judecă în această manieră se aseamnă cu „înțelepciunea (ideologia - n. m.) greacă care se găsește întotdeauna în durerile nașterii, dar niciodată nu naște”, spune Sfântul Grigore de Nyssa.

Niciunde în Vechiul Testament nu era recomandat necăsătoria și nici nu era lăudată fecioria, ba dimpotrivă, Patriarhii și împărații erau preocupați de înmulțirea populației iudaice. Fata lui Iafte se jeleşte pentru că a rămas fecioară!

Referatul biblic respinge dualismul neoplatonic și precizează că omului nu i-a fost dat suflet, ci că *a fost făcut omul cu suflet viu* (Facere 2, 7). Septuaginta traduce cuvântul „suflet” cu „nephesh”, care se referă la omul în integralitatea lui indestructibilă.

Trebuie precizat că omul nu posedă un „nephesh”, ci el era un „nephesh”. Omul era o unitate de putere, de viață și nu o creatură „ruptă” în trup și suflet ca valori inegale. „Nephesh” apare și cu înțelesul de locaș al simțurilor și al dorințelor și al inteligenței.

Măsura înfrânării nu este standardizată în Ortodoxie. Este vorba doar de voință și de împreună hotărâre conjugală, care depinde de firea anatomică a fiecărui partener, de vârstă, de temperament, de caracter, de compatibilitate fiziologică și duhovnicească, și de educația creștinească în dragoste, dobândită în familie sau pe parcursul conviețuirii celor doi soți.

Părinții răsăriteni numesc dragostea conjugală „darul lui Dumnezeu” și nu o consideră o problemă.

(Ioan Gură de Aur, *Omilia a XI a la Coloseni*, EPE, vol. 22, 346), iar mulți Sfinți Părinți necăsătoriți accentuează faptul că dragostea (erosul) dintre soți este „ceea ce unifică” (Dionisie Areopagitul, *Despre numele dumnezeiești*, cap. 4, 12, EPE, Filocalia, vol. 3, p. 113, 24).

Deci, reperatele și pogorămintele despre care scrie teologul și scriitorul Danion Vasile și le fac soții singuri și nu au nevoie de aprobări și dezlegări speciale, întrucât soții, prin Taina Cununii, formează *Biserica de acasă*; eventual ei pot primi sfaturi duhovnicești date de cei competenți în îndrumarea familiei creștine în duhul Ortodoxiei autentice.

Într-adevăr, este nevoie de un ascetism în viața de familie, însă, total diferit de cel neoplatonic. Ascetismul în *Biserica de acasă* are ca scop cultivarea dragostei din familie, și la nivel conjugal, după chipul și asemănarea între *Hristos și Biserica Sa*, însă, să nu se urmărească mortificarea trupului, ci mortificarea egocentrismului, ce cheamă *firea dragostei* la o răstignire de sine.

Postul și relațiile conjugale – sau când și de ce să-ți pui pofta în cui

„Care este câștigul postului și al înfrânării, de vreme ce dragostea este sfâșiată? Niciunul! Căci câte ocări, câte probleme, cât război nu iese sigur de aici?”[73; 64]¹

Sfântul Ioan Gură de Aur

Sexualitatea conjugală este un subiect de discuție aproape tabu în mediile creștine. Pe de o parte, pentru că este dificil să abordezi acest subiect într-un mod echilibrat. Pe de altă parte, pentru că implicarea într-o astfel de discuție i-ar putea pune într-o poziție incomodă pe cei care sunt conștienți de faptul că modul în care se raportează la sexualitate este diferit de perspectiva creștină.

Lucrul acesta se vede foarte simplu când e vorba de raportarea la relațiile conjugale în perioada postului. Există două atitudini radical diferite – cea a creștinilor care sunt ancorați serios în viața duhovnicească (și care vor să țină posturile *cu sfințenie*), și a celor care spun că înfrânarea de la relațiile sexuale în

1

Din pricina faptului că am folosit un număr mare de citate, pentru a nu îngreuna citirea am preferat să trec între paranteze drepte și cu font de tip *script* mai întâi numărul cărții, așa cum apare în bibliografia de la sfârșitul cărții, iar apoi pagina sau paginile la care se află citatul. De exemplu, acest citat este din volumul Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvântări despre viața de familie*, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 2005, de la pagina 64.

□□□□

□□□□

perioada posturilor nu își are sens, pentru că slăbește legătura dintre soți și deschide poarta divorțului. Poate că ar trebui scrise două cărți diferite, care să abordeze subiectul pentru cele două categorii de public țintă. Eu încerc totuși să scriu pentru oameni din ambele categorii.

După ce am scris trilogia *Tinerii și sexualitatea*, am purtat discuții legate de viața conjugală în familie cu un mare număr de persoane interesate de perspectiva asupra acestui subiect. (E interesant faptul că, făcând referire la relațiile conjugale, Sinodul V-VI Ecumenic, din anii 691-692, le numește „unire și comuniune cu soția legitimă”[2; 280], iar în traducerea românească a *Pidalionului*², aceste cuvinte apar ca „împreunarea și împărtășirea cea către legiuita femeie”[19; 248].) De ani de zile pregătesc o carte amplă despre această temă. Ea va avea titlul *Poemul iubirii împlinite – Sfaturi despre relațiile conjugale*. În acești ani am observat că există un interes deosebit legat de tema relațiilor sexuale în zilele de post. De aceea, m-am gândit că ar fi de folos să adun într-un volum separat articolele care conțin răspunsurile la întrebările cel mai des întâlnite pe această temă.

Tipăresc aici doar articolele legate de relațiile conjugale în zilele de post alimentar. Pentru a nu mări foarte mult volumul de față, celelalte articole la care am lucrat până acum privitoare la înfrânarea soților (înainte și după primirea Sfintei Împărtășanii, la înfrânarea soților în duminici și sărbători, la înfrânarea

² *Pidalionul* este cea mai cunoscută carte ortodoxă care conține canoanele Sfințelor Sinoade Ecumenice, ale celor Locale și ale Sfinților Părinți care au fost primite de Sinoadele Ecumenice.

pe perioada sarcinii și a alăptării, la înfrânarea în timpul zilelor în care femeia are ciclul etc.) vor fi tipărite în volumul *Poemul iubirii împlinite – Sfaturi despre relațiile conjugale* (care va vedea în curând lumina tiparului).

Poate că, pentru cititorii care nu m-au ascultat pe internet vorbind despre acest subiect sau pentru cei care nu au citit ceva scris de mine pe tema relațiilor sexuale în post, ar trebui să îmi precizez foarte clar, de la început, poziția. De care parte a baricadei mă aflu?

Dacă aș fi considerat că răspunsul poate fi rezumat într-o propoziție sau într-o frază, nu cred că aș mai fi scris această carte. De fapt, o scriu tocmai pentru că eu cred că în același timp ambele *baricade* (adică susținătorii postului și contestatarii săi) au dreptate și în același timp greșesc. Nu în aceeași măsură, evident – și lucrul sper că este destul de clar lămurit în volumul de față.

Dar, te rog, nu te pripi să mă consideri lipsit de curaj, nu te gândești că încerc să fiu la mijloc tocmai pentru a fi pe placul tuturor. Ci așteaptă să vezi ce am de spus...

Cred că postul este unul dintre stâlpii care pot suda foarte puternic relația dintre soții creștini, dar în același timp este și unul dintre factorii care o pot slăbi și o pot canaliza neintenționat spre divorț, atunci când nu este ținut cum trebuie.

Aceasta nu înseamnă, în niciun caz, că postul e ceva neutru și că poate fi folosit ca un cuțit, în bine sau în rău. Postul este bun, fiind rânduit de Dumnezeu și de Biserică. Problema e că omul zilelor noastre, care trăiește într-un mediu în care sexualitatea e suită pe un pedestal asemenea unui idol, are dificultăți în a înțelege rostul acestui tip de post. Pe de altă parte, în același timp, unele femei credincioase care s-au măritat cu □□□□

bărbați puțin-credincioși (dacă nu chiar atei) încearcă să le impună postul conjugal soților lor, neținând seama de neputințele și de slăbiciunile acestora. (Există și situații în care soții încearcă să le impună soțiilor să respecte zilele de post, dar acestea sunt mai rare. Numărul femeilor care vin la biserică este, evident, mult mai mare decât cel al bărbaților – fapt care se reflectă și în raportul dintre femeile care vor să țină post și al soților care nu vor să se lase înduplecați să o facă.)

M-aș bucura să te regăsești în multe dintre întrebările care își au răspunsul în această carte. Poate că aștepti cu nerăbdare să ajung la subiect. Pe mine mă exasperează cărțile care au prefete sau introduceri lungi, a căror lectură parcă îmi diminuează interesul față de subiectul respectiv. Poate că unii abia așteaptă să afle când au „dreptul” să calce postul, iar alții să găsească motive de îndreptățire pentru a ține postul cu *strășnicie*. Cu toate acestea, cred că este foarte important ca, înainte de a ajunge în *miezul* problemei, să vorbim despre ceva care pare colateral, dar este extrem de important. E ca și cum tu ai vrea să înveți să faci jogging, iar eu vreau să te pun mai întâi să faci niște exerciții de încălzire. Sau poate nu am dat exemplul potrivit, pentru că poți face jogging și fără încălzire. E ca și cum ai încerca să înveți o limbă străină, memorând doar vocabularul. Fără să știi gramatica.

Mie mi se pare oarecum forțată folosirea termenului de „viață conjugală creștină” ca substitut pentru „relațiile sexuale dintre soții creștini”. Totuși, în familia creștină, iubirea trupească depășește nivelul de act sexual, fiind o poartă pentru manifestarea unei forme de iubire mai înaltă. Mai exact, în viața de familie iubirea trupească nu e (sau nu ar trebui să fie) doar iubire trupească.

Cred că, în toate cele ce țin de viața creștină, e nevoie de o abordare empirică. Adică nu poți înțelege viața creștină doar prin prisma vechi-testamentară a cărturarilor și a fariseilor, care se mulțumeau cu o cunoaștere rațională a adevărului. E nevoie de trăire. Poate că pare ridicol, dar, ca să înțelegi raportul dintre post și viața sexuală în familia creștină, trebuie să înțelegi mai întâi viața creștină. Fără a trăi viața creștină, nu poți înțelege cum trebuie nici postul și nici raportarea corectă la sexualitate.

Uneori creatorii de reclame se folosesc de aluzii sexuale mai mult sau mai puțin explicite pentru a vinde produse care nu au vreo legătură directă cu reclamele aferente. Dacă m-ar interesa ca această carte să se vândă cât mai bine, poate ar trebui să includ în introducere trei glume picante și două aluzii deochete, care să mă *împrietenească* din start cu un anumit segment al cititorilor – și anume cu cei care caută informații care doar să valideze perspectiva lor, dobândită în urma lecturării fugitive a unor postări care au primit multe aprecieri pe rețelele de socializare. Nu cred însă că o astfel de abordare ar putea avea efecte pozitive reale.

Unele articole conțin doar scurte comentarii ale mele pe marginea unor texte scrise de unii sfinți sau de părinți contemporani. Am încercat să reduc contribuția personală la acest volum nu pentru a mă ascunde sub umbrela unor sfinți sau părinți cunoscuți, ci pentru că sunt de părere că orice opinie personală poate fi subiectivă. De aceea am ezitat să prezint și un punct de vedere personal, cu toate că sunt de părere că e bine ca o învățătură să fie susținută și prin experiență. (Mai ales că unii sfinți care au îmbrăcat haina monahală – cum este de exemplu Sfântul Paisie Aghioritul – au putut scrie despre astfel de lucruri chiar

mai bine decât cei căsătoriți tocmai pentru că au fost luminați de Dumnezeu pentru nevoințele lor.)

O prietenă, cititoare a manuscrisului electronic al acestei cărți, mi-a scris: „Esența experienței mele este aceea că familia a mers mai bine când am renunțat la «lege» și m-am preocupat de a mă dăruii cât mai mult celuilalt în orice nevoie. Mai înainte am avut un duhovnic care a «împătimit» firea și m-a pus multă vreme între ciocan și nicovală, între Dumnezeu și soțul meu. Mi-am exercitat libertatea și am plecat și am găsit duhovnic care pune pe primul plan, fără nicio îndoială, pacea și liniștea casei.”

Sper că în această carte am reușit să arăt că învățăturile sfinților fac tocmai acest lucru – adică pun pe primul plan pacea și liniștea casei, prin înțelegerea dintre soți.

Trebuie să recunosc că, după ce am scris multe cărți, aceasta este prima care m-a ajutat să îmi dau seama că unele din lucrurile puse în mod artificial pe seama Sfintei Scripturi, a sfinților sau a tradiției bisericești nu sunt reale. Cum este ideea falsă că Legea Veche le cerea iudeilor să nu aibă relații conjugale în ziua de Sabat. Sau ideea greșită că în familiile creștine relațiile conjugale trebuie să fie neglijate cât mai mult – în timp ce celebrul tratat *Despre feciorie*, Sfântul Ioan Gură de Aur arată că Sfântul Apostol Pavel „pe cei căsătoriți îi pune din când în când să se înfrâneze, după ce îi lasă să-și potolească vreme îndelungată simțurile în limanul vieții conjugale[45; 64]”.

După cum veți putea vedea în diferite citate din cartea de față, în loc să prezinte o variantă utopică a familiei, în care soții pun pe primul loc înfrânarea și pe al doilea iubirea, scrierile sfinților arată cât se poate de clar că înfrânarea soților trebuie să se facă doar în deplină înțelegere și cu acordul ambilor soți. Orice altă

înfrânare poartă în chip mincinos numele de post, fiind de fapt o pervertire a acestuia.

Sunt conștient că această carte este incompletă, că are neclarități etc. E evident că orice carte poartă pecetea autorului ei – cu plusurile și cu minusurile de rigoare. Dar vreau să știți că am scris aceste răspunsuri cu dorința sinceră de a oferi niște repere. Repere de care m-am folosit la rândul meu – și care m-au făcut ca, la mai mult de douăzeci și cinci de ani de la căsătorie, să simt că o iubesc din ce în ce mai mult pe soția mea, cu toate ispitele și poticniurile apărute pe parcurs.

Îmi dau seama de faptul că mulți creștini nu sunt interesați de problema raportului dintre post și relațiile conjugale. De altfel, din ce în ce mai puțini creștini sunt interesați astăzi ce învață Biserica, ce învață Sfânta Scriptură, ce învață Sfinții Părinți. Asistăm la renașterea ereziei gnosimahilor³, chiar dacă nu suntem conștienți de acest lucru.

Sunt conștient și de faptul că dorința mea sinceră de a încerca să prezint învățătura sfinților pe această temă spinoasă nu este suficientă pentru abordarea

³ Sfântul Ioan Damaschin, în tratatul său Despre eresuri, vorbește și despre acești eretici: „Gnosimahii [luptătorii împotriva cunoașterii], care se împotrivesc oricărei cunoașteri creștinești, zicând că cei ce caută cunoștințe în dumnezeieștile Scripturi fac un lucru de prisos, fiindcă Dumnezeu nu cere de la creștin altceva decât fapte bune. Așadar, este mai bine să viețuiască omul cât mai simplu și să nu fie curios în privința vreunei învățături rezultate din activitatea [intelectuală] cognitivă” [43; 276-277].

unui subiect atât de important pentru viața de familie.⁴ Am să fac o paralelă, vorbind despre un apropiat al Sfântului Porfirie Kavsokalivitul. O ucenică a sfântului, doamna Gheorghia Samartzi din Atena, relatează următoarele: „În Ilion, cartierul nostru, trăia domnul Mihale Manolas, forjor de profesie și om neșcolit, dar cu râvnă dumnezeiască. După ce-și termina serviciul, întreg timpul liber și-l afierosea celor duhovnicești. Citea Sfînții Părinți ai Bisericii, Sfânta Scriptură și ne ținea predici. Avea harisma de a transmite cuvântul lui Dumnezeu și în fiecare seară ne adunam la el acasă, făceam Paraclisul Maicii Domnului și apoi ne ținea o predică. La aceste predici participa și vrednicul de po- menire D. Panagopoulos. Acolo l-am întâlnit și pe Sfântul Porfirie, care venise de câteva ori și, cu discre- ție, îl corecta pe domnul Mihale ori de câte ori acesta greșea. De multe ori, după predică, era sunat de sfânt: «Ceea ce ai preluat de la cutare sfânt n-ai înțeles bine. Nu e așa cum ai spus..., ci așa...». Fără a fi studiat teo- logia, sfântul îi făcea niște observații binevenite și, cu toate că nimeni nu-l ținea la curent, cunoștea cu preci- zie ceea ce catehetele nostru ne învăța” [58: 264-265].

Oare dacă acest catehet cu viața sfântă în- legea greșit unele lucruri din învățătura Sfinților Părinți, eu nu pot face același tip de greșeli? Ba da, bineînțeles că da. Și nu scriu lucrul acesta nici cu smerenie, nici cu falsă smerenie, ci cu sinceritate și amărăciune. Studiile mele teologice nu mă ridică deasupra acestui forjor, ci doar măresc posibilitatea ca greșelile din învățātu- rile mele să fie mai fine și mai greu de observat.

4 Preacuviosul Iosif Vatopedinul se plângea: „Cât de mulți sunt astăzi cei ce vorbesc (sau scriu – n.n.) și câte puțini cei ce făptuiesc!” [38: 398].

Așa că mă rog Sfântului Porfirie, pe care îndrăznesc să spun că îl iubesc de multă vreme (care m-a ajutat recent să ajung din nou la mormântul lui din Sfântul Munte și care cu mulți ani în urmă a și făcut o minune în viața mea): „Sfinte Porfirie, mare făcătorule de minuni, ajută-i pe cei care vor citi această carte să păstreze în mințile lor doar ceea ce este cu adevărat de folos și să treacă cu vederea tot ceea ce este greșit. Ajută-i să înțeleagă așa cum trebuie învățăturile creștine despre familie și să meargă fără poticnire pe calea mântuirii. Iar pe mine ajută-mă să înțeleg greșelile pe care le fac și să le pot îndrepta, ca să nu provoc smin-teală aproapelui meu. O, sfinte al lui Dumnezeu, ajută-mă să mă pocăiesc pentru toate greșelile pe care le-am făcut și să pun început bun mântuirii, spre folosul meu și al aproapelui meu. Amin.”

PARTEA ÎNTĂI: ÎNVĂȚĂTURI SCRIPTURISTICE, PRAVILE ȘI SFATURI DESPRE POSTUL CONJUGAL

Despre asumarea benevolă a postului

„Mi se relatează frecvent în ultima perioadă cum femeile își pedepsesc soții, invocând motive religioase pentru a le refuza inițiativa sexuală. Nici bărbații «dogmatici» nu sunt receptivi la nevoile fizice firești ale soțiilor lor, pentru că «este post și nu este permis actul sexual în perioada aceasta». Între a nu fi permis și a nu fi încurajat este o nuanță mult prea ignorată. (...) Sigur, e important să ai bun simț în privința frecvenței contactului sexual în perioada postului, însă nu-l supune pe partener la abținere dacă decizia nu a fost luată împreună cu el. Și, chiar dacă ați convenit să vă abțineți, iar soțul te dorește în perioada «interzisă» de post, nu știi dacă te vei mântui mai sigur după normele legii decât conform celor ale iubirii.”⁵
Elena Darie, psihoterapeut

Una dintre întrebările cele mai importante legate de viața soților creștini este: „Postul presupune și înfrânare de la relațiile conjugale sau nu?” La această întrebare, unii duhovnici contemporani spun că nu.

5

Din articolul Intimitatea fizică în viața relația conjugală, pe <https://cabinet-psihologie-elenadarie.ro/intimitatea-fizica-in-relatia-conjugala/>.

□□□□

□□□□

Un creștin mărturisește: „Am fost la duhovnicul meu și l-am întrebat de relațiile dintre soți în timpul postului. Mi-a răspuns simplu: «Există taina căsătoriei, dar nu există taina postului»”⁶ Aceasta este realitatea – unii duhovnici, majoritatea dintre ei preoți de mir, spun (nu numai la scaunul de spovedanie) că nu există o legătură între postul de mâncare și postul conjugal. (Și aceasta pentru că nu există multe materiale pe această temă. De exemplu, în cursul de liturgică pentru facultățile de teologie al părintelui profesor univ. dr. Ene Braniște, *Liturgica generală*⁷, la capitolul *Posturile din cursul anului bisericesc* nu există nicio referire la necesitatea înfrânării soților în vremea postului. Totuși, părintele profesor arată în volumul său *Liturgica specială* că „pentru cei căsătoriți, în noțiunea de post se înțelege și înfrânarea de la împreunarea cu soțiile (cf. I Corinteni 7, 5)” [27; 513].

Iată și o întrebare similară, pusă pe un forum de discuții pe teme ortodoxe de un absolvent al unei facultăți de teologie ortodoxă România⁸: „Am o nelămurire... în studenție, la cursul de drept canonic s-a spus un lucru pe care nu îl prea înțeleg: cum că miercurea și vinerea din afara posturilor (mari – n.n.) nu sunt oprite relațiile între bărbat și femeie. Cum să înțeleg asta? Citez: «În principiu, postul înseamnă și înfrânarea de la relațiile conjugale ale soților. Dar în-

⁶ <https://tainacasatoriei.wordpress.com/2007/05/25/despre-relatiile-sexuale-in-timpul-sarcinii/> (comentariu semnat „Un calin-tm”, scris în 24 aprilie 2009).

⁷ Am verificat în ediția a treia, apărută la Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002.

⁸ <https://forum.teologie.net/viewtopic.php?f=12&t=1590&start=40>.

tre zilele de post se numără și toate miercurile și vinerile de peste an (afară de cele cu harți), acestea însă nu sunt zile cu oprire de la relațiile conjugale, după cum spune și canonul 13 al Sfântului Timotei al Alexandriei: ‘Întrebare: Celor însoțiți cu împreunarea nunții, în care zile ale săptămânii trebuie a li se propune să se ferească de împreunare unul cu altul și în care au voie? Răspuns: Cele ce le-am spus mai înainte le spun și acum. Apostolul zice: *Să nu vă lipsiți unul de altul decât numai prin înțelegere, la timp anumit, ca să vă îndeletniciți cu rugăciunea, și iarăși să vă împreunați, ca să nu vă ispitească pe voi satana, pentru neînfrânarea voastră* (I Cor. 7, 5). De nevoie însă trebuie a se feri sâmbăta și duminica, pentru că în acestea se aduce Domnului jertfa cea bună și plăcută. »⁹ «*Să nu înțelegem bine?*»

Răspunsul primit pe forum de la părintele ieromonah Petru Pruteanu a fost următorul: „Nu ați înțeles bine. Nu doar Sfântul Timotei, ci și oricare preot întreg la minte, vă va spune că, dacă ambii soți nu sunt de acord pentru postul de miercuri și vineri (și cu oricare alt post), atunci trebuie găsit un echilibru și, după principiul Sf. Pavel (I Cor. cap. 7), să existe «buna învoire a amândurora». Dar ideal este ca toate zilele de post alimentar să fie însoțite și de postul conjugal.” Sunt de acord aproape în totalitate cu poziția exprimată în acest răspuns, mai puțin cu propoziția inițială. Studentul care întreba nu avea ce să înțeleagă greșit, din moment ce el cita pur și simplu pasajul din curs în care profesorul respectiv spunea clar că zilele de

⁹ Întrebarea și răspunsul au fost postate în luna mai a anului 2016. După câțiva ani, în 2022, părintele Petru Pruteanu a fost ales și hirotonit arhiepiscop, cu titlul de „episcop de Caffa”, fiind și episcop vicar în Mitropolia Rusă pentru Europa Occidentală.

miercuri și vineri nu sunt zile de post conjugal, aducând în sprijinul afirmației sale ideea că nici Sfântul Timotei al Alexandriei nu le-a menționat ca atare.)

Citind în întrebare citatul din acel curs de drept bisericesc, mi-am adus aminte că la unul dintre cursurile la care am asistat ca student al Facultății de Teologie Ortodoxă din București un cunoscut părinte profesor, am fost surprins să aud că nu e păcat ca soții să aibă relații conjugale în timpul posturilor, din moment ce Taina nunții este mai mare decât postul. Îmi aduc și acum aminte reacția dură a unei maici, care îmi era colegă de an, și care și-a manifestat public dezacordul față de afirmația respectivă a părintelui profesor.)

Alți preoți căsătoriți, fără să nege în mod direct necesitatea înfrânării conjugale, afirmă în discuții private că nu există o învățătură clară a Bisericii Ortodoxe despre acest subiect. Iar alții, însă, recunosc cu sinceritate că nu sunt specialiști într-o astfel de problemă și că sfaturile pe care le dau la scaunul de spovedanie provin mai degrabă din propria experiență legată de viața conjugală decât din cunoașterea învățăturii patristice pe această temă.

Mulți preoți căsătoriți se regăsesc aproape în întregime în poziția părintelui Michael Gillis: „Sunt voci sonore ale Tradiției Ortodoxe care au susținut că cei căsătoriți ar trebui să se înfrâneze de la relațiile sexuale în timpul perioadelor de post. Unii au mers într-atât de departe încât să afirme cu tărie că aceasta e chiar învățătura Bisericii. Nu sunt expert în astfel de lucruri, așa că nu o să mă hazardez în a susține ori nu că aceasta este într-adevăr învățătura Bisericii sau e pur și simplu o părere izvorâtă din evlavie. Însă, de vreme ce mi s-a pus această întrebare, vă voi împărtăși viziunea mea despre această chestiune. (...) După cum spune Sfântul Isaac Sirul, este important să primești sfat de

la cei care au un mod de viață ca al tău. După cum ar fi întrucâtva ciudat ca un sihastru să ceară sfat unei mame (indiferent cât de sfântă ar fi) cu privire la diferite aspecte ale vieții monahale, care ei îi sunt cu desăvârșire străine, tot astfel este bizar ca o persoană căsătorită să ceară sfat călugărilor cu privire la un anumit aspect care nu s-a aflat niciodată în sfera vieții lor duhovnicești.¹⁰ Aceasta nu înseamnă că un om cu viață sfântă nu poate da un sfat bun, dar ar trebui să ții seama că e vorba de o părere referitoare la un lucru pe care acesta nu îl cunoaște prin prisma propriei experiențe. De altfel, spusele Sfinților Părinți abundă în avertizări privitor la faptul că e nepotrivit a da sfat despre ceva prin care tu însuși nu ai trecut.

În al doilea rând, indiscutabil sunt perioade în care cei căsătoriți se pot înfrâna pentru a se dedica unei rugăciuni mai intense dar, după cum spune Scriptura (și Starețul Tadei de la Vitovnița), este de trebuință acordul mutual. Acordul mutual nu înseamnă însă ca unul să îl facă pe celălalt să se simtă vinovat ori murdar ori păcătos deoarece el ori ea nu dorește să se înfrâneze la fel de mult ca celălalt – îndeosebi pentru sporirea în rugăciune. Aici se aplică regula fratelui mai neputincios. După cum monahii mănâncă orice li se servește la masă fără a pune întrebări pentru a nu ofensa gazda, tot așa, în căsnicie, soțul trebuie să slujească soției, și soția soțului. Mă refer aici la înfrânarea

¹⁰ Această idee, reprezentativă pentru unii preoți de mir, se regăsește și în textul părintelui Vladimir Pucikov *Despre intimitatea conjugală în timpul postului și altele cu glas tare*, reprodus între anexele acestui volum. Am comentat acolo această idee, așa cănu voi repeta aici opinia mea asupra acestei poziții.

în vederea intensificării rugăciunii, nu deschid discuția despre ritmurile fizice și psihice ale felului fiecăruia de a fi ori despre «trebuințele» personale care suportă schimbări de-a lungul vieții, potrivit unor felurite circumstanțe. Toate acestea trebuie întâmpinate în duh de dragoste, de jertfire de sine și de grijă a unuia față de celălalt.

Și iată că am ajuns și la cel de-al treilea și cel mai important aspect. Multe sunt căile prin care se ajunge la sfințenie. Încă și mai multe și felurite sunt situațiile în care se găsesc oamenii de-a lungul vieții. Cum anume ar putea fi pusă în practică o formă ori alta de înfrânare ori de nevoiță ascetică, aceasta depinde de fiecare situație în parte. În unele mariaje, în care relația celor doi este puternică și viața sexuală este armonioasă și împlinitoare pentru ambii parteneri (iertăți-mă că sunt atât de explicit, însă subiectul o cere), perioadele de abținere prin acord mutual nu sunt dăunătoare (dacă se petrec într-adevăr pentru sporirea în rugăciune, și nu pentru simplu fapt că e post. E o diferență uriașă aici. A posti fără a te ruga este o formă de ipocrizie). Însă, multe cupluri întâmpină dificultăți în relația lor, astfel că a menține afecțiunea și armonia în viața sexuală este în sine o nevoiță ascetică. Numai gândiți-vă la cineva care se luptă cu anorexia ori bulimia ori cu oricare altă dereglare de alimentație. Fiece nouă zi constituie pentru acea persoană o luptă ascetică în ceea ce privește hrana. Numai a urma o dietă normală și sănătoasă cu mese regulate și cu porții decente constituie o uriașă nevoiță ascetică. În oglindă, fiecare cuplu căsătorit trebuie să găsească calea potrivită lor prin care să se îndeletnicească cu rugăciunea, prin care să mențină pacea în relația lor, cale care, mai presus de orice, să îi apropie de Dumnezeu.